

ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคำนิยามในการศึกษาถึงความหลากหลายทางเพศ
ในคนกลุ่มน้อยทางเพศในประเทศไทย

DEFINITIONAL ISSUES IN THE STUDY OF SEXUAL/GENDER DIVERSITY
AMONG SEXUAL/GENDER MINORITY POPULATIONS IN THAILAND

ปริยศ กิตติธีระศักดิ์, พย.ม. (Priyoth Kittiteerasack, MSN)*

Alicia K. Matthews, PhD**

Abstract

Sexual and gender diversity is a variety of sexual characteristics which encompass more than “male” or “female” representation as the sex assigned at birth and social expectations. One may present a wide range of sexual characteristics based on perceptions and experiences, not genital organs. Presently, the expression of diversity is gradually increasing due to human rights and freedoms. However, definitions remain an unclear issue in the Thai society. The lack of in-depth understanding causes concept misinterpretation inducing research limitations. The comprehension of terms as the basic knowledge are necessary to explore. This article’s aim focuses on describing the definitions of sexual/gender diversity and recommendations for application among sexual/gender minority populations in future nursing research.

Keywords: Definition, Sexual and gender diversity, Sexual and gender minority populations

บทคัดย่อ

ความหลากหลายทางเพศเป็นความแตกต่างของคุณลักษณะทางเพศที่อยู่นอกเหนือกรอบของ “ชาย/หญิง” ที่ถูกกำหนดโดยรูปกายตามธรรมชาติและบทบาททางสังคม หากแต่ขึ้นตรงกับจิตใจและประสบการณ์ของบุคคลส่งผลให้มีการแสดงคุณลักษณะทางเพศที่แตกต่างกัน ปัจจุบันการให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิและเสรีภาพมีมากขึ้น การแสดงออกทางเพศจึงมีเพิ่มมากขึ้นเป็นเงาตามตัว แต่ว่าประเด็นความหลากหลายทางเพศในคนกลุ่มน้อยทางเพศในประเทศไทยยังคงคลุมเครือและไม่ได้รับการเปิดเผยในวงวิชาการอย่างจริงจัง การขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทำให้เกิดความสับสนในการนำไปใช้ การศึกษาเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศจึงถูกจำกัด ความเข้าใจในคำนิยามเพื่อใช้เป็นข้อตกลงพื้นฐานจึงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง บทความนี้จึงเน้นที่การให้ความกระจ่างในคำนิยามที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางเพศเพื่อลดประเด็นปัญหาในการนำไปใช้ รวมไปถึงการให้ข้อเสนอแนะในการนำคำนิยามดังกล่าวไปประยุกต์ใช้กับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทางการพยาบาลในอนาคต

* อาจารย์ประจำคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ E-mail: priyoth_k@hotmail.com

** Professor of The Health Systems Science at UIC College of Nursing, US.

คำสำคัญ: นิยาม ความหลากหลายทางเพศ คนกลุ่มน้อยทางเพศ

บทนำ

ความหลากหลายทางเพศ (sexual and gender diversity) เป็นคุณลักษณะอันบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ทางเพศที่ไม่มีรูปแบบตายตัว สามารถเปลี่ยนแปลง และแตกต่างออกไปจากกรอบของเพศชาย/หญิงที่ถูกกำหนดโดยสรีระตามธรรมชาติหรือระบบเพศของสังคม ด้วยสิ่งนี้เองทำให้ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศมักถูกมองว่าเป็นกลุ่มคนที่แปลกแยกและมีภาพลักษณ์แง่ลบเนื่องจากมีพฤติกรรมขัดแย้งกับมาตรฐานสังคมและถูกเชื่อมโยงกับความเจ็บป่วย จึงต้องพยายามปิดบังตัวตนที่แท้จริงเพราะกลัวการต่อต้านและถูกมองว่าเป็น “ผู้ผิดปกติทางจิต” ไม่ว่าจะเป็นการต้องปกปิดซ่อนเร้นหรือถูกมองว่าแปลกประหลาดก็คิดสิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่ออาการเกิดปัญหาสุขภาพ จนทำให้คนกลุ่มนี้กลายเป็นคนกลุ่มน้อยทางเพศ (sexual and gender minority) ไม่ว่าจะ เป็นเกย์ ไบ เลสเบียน ผู้หญิงข้ามเพศ หรือเพศอื่นๆ มักได้รับแรงกดดันจากความไม่เป็นธรรม การถูกล้อเลียน ไม่ได้รับการยอมรับจากบุคคลรอบตัว เพื่อนในโรงเรียน สถานที่ทำงานหรือแม้แต่สมาชิกในครอบครัว

การถูกเลือกปฏิบัติและการได้รับตราบาปเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตในคนกลุ่มน้อยทางเพศ จากการทบทวนวรรณกรรมในต่างประเทศพบว่าคนกลุ่มนี้มีอัตราการเกิดความเครียด ภาวะซึมเศร้า การใช้สารเสพติด และการฆ่าตัวตายสูงกว่าเพศชาย/หญิงหลายเท่า (American Psychological Association, 2011; Ash,

2013; Blossnich, Nasuti, Mays, & Cochran, 2016; Meyer, 2003; WHO, 2016) คนกลุ่มน้อยทางเพศจึงเป็นประเด็นที่อ่อนไหวทางสังคมมานาน ในสหรัฐอเมริกาได้มีการตื่นตัวกับเรื่องนี้อย่างจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 โดยการประกาศอย่างชัดเจนว่าความหลากหลายทางเพศไม่ใช่อาการผิดปกติทางจิตโดยสมาคมจิตแพทย์อเมริกัน (American Psychiatric Association: APA) และถอนการวินิจฉัยออกจากระบบแยกโรค DSM และ ICD ในปี พ.ศ. 2530 และ พ.ศ. 2535 ตามลำดับ (Mayes & Horwitz, 2005; Spitzer, 1981) นอกจากนี้สถาบันสุขภาพแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา หรือ National Institutes of Health (NIH) ยังให้ความสำคัญด้วยการระบุว่าคนกลุ่มน้อยทางเพศเป็นผู้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม จึงจัดสรรเงินทุนเพื่อศึกษาค้นคว้าปัจจัยที่มีผลกระทบต่อภาวะสุขภาพของบุคคลเหล่านี้โดยร่วมมือกับองค์กรชั้นนำต่างๆ (Graham et al., 2011; NIH LGBT Research Coordinating Committee, 2013) ทำให้คนกลุ่มน้อยทางเพศในอเมริกาและอีกหลายประเทศมีแนวโน้มที่ดีขึ้น

แต่สำหรับในประเทศไทยประเด็นความหลากหลายทางเพศยังคงมีความละเอียดอ่อนอยู่มาก ถึงแม้ว่ามีบุคคลที่เปิดเผยตนเองมากขึ้น แต่ก็พบแค่เพียงบางพื้นที่หรือบางกลุ่มเท่านั้น การยอมรับที่มีจึงเป็นไปอย่างฉาบฉวย ทำให้องค์ความรู้เรื่องความหลากหลายทางเพศยังไม่ได้ถูกศึกษาอย่างจริงจัง ตั้งแต่การให้คำจำกัดความที่ไม่ชัดเจนเนื่องจากหลายคำถูกตั้งขึ้นเองจนทำให้เกิดความสับสน เป็นคำส่อเสียด ดิตดลกซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจอย่างมากโดยเฉพาะผู้ที่ยังปกปิดสถานะทางเพศของตน และอาจทำให้เกิดการแบ่งแยกทางสังคมเพิ่มมากขึ้น เห็นได้ว่าพื้นฐาน

ความเข้าใจและการพัฒนาองค์ความรู้ในประเด็น ความหลากหลายทางเพศในประเทศไทยยังมี จุดอ่อนอยู่มาก บทความนี้จึงให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจคำจำกัดความที่เกี่ยวข้องกับ คนกลุ่มน้อยทางเพศในประเทศไทย เนื่องจาก พบว่าคำที่ใช้มีความแตกต่างจากต่างประเทศ จนทำให้เกิดความสับสนและหลงประเด็น ผู้เขียน เล็งเห็นว่าหากมีความเข้าใจในความหมายของ นิยามแล้ว การอ้างถึงบุคคลกลุ่มนี้จะเป็นกลาง มีมาตรฐาน แสดงถึงการลดทอนอคติ และความแบ่งแยก และยังทำให้เกิดความเข้าใจ ที่ตรงกันอีกด้วย เนื้อหาของบทความนี้จะถูกแบ่ง เป็นสองส่วนคือ 1) ส่วนของคำนิยาม และ 2) ส่วน ของประเด็นปัญหาและการนำไปใช้ในเบื้องต้นเพื่อ เป็นพื้นฐานในการพัฒนางานวิจัยและองค์ความรู้ เกี่ยวกับคนกลุ่มน้อยทางเพศในอนาคต

1) คำนิยามที่ใช้ในการศึกษาถึงความหลากหลาย ทางเพศในคนกลุ่มน้อยทางเพศ

ในส่วนนี้จะนำเสนอเกี่ยวกับคำนิยามที่ใช้ อธิบายคุณลักษณะของความหลากหลายทางเพศ ที่อยู่ภายใต้กรอบแนวคิดของคนกลุ่มน้อยทางเพศ โดยนำเสนอคำจำกัดความที่ถูกนำไปใช้ในเชิง วิชาการที่พบบ่อยโดยองค์กรและนักวิจัยในต่าง ประเทศ ไม่ว่าจะเป็น World Health Organization (WHO), NIH, APA, Williams Institute – UCLA School of Law และองค์กรอื่นๆ ได้แก่

เพศสรีระหรือเพศสภาพ (sex or sex assigned at birth) ใช้เมื่อกล่าวถึงเพศเชิงชีววิทยา เพราะการแยกเพศจะมุ่งไปที่อวัยวะทั้งภายในและ ภายนอกร่างกาย ดังนั้นเพศสรีระหรือที่เรียกว่า “เพศ” นั้นหมายถึงเพศที่ถูกแบ่งโดยอวัยวะวิภาค

ตามธรรมชาติเช่น โครโมโซม ต่อมเพศ และอวัยวะ สืบพันธุ์ (American Psychological Association, 2011; Trans Student Education Resources, 2016) และระบุในหนังสือรับรองการเกิด โดยแบ่งเป็น

1. เพศชาย (male) คือ รูปสรีระและอวัยวะ สืบพันธุ์ที่แสดงให้รู้ว่าเป็นผู้ชาย

2. เพศหญิง (female) คือ รูปสรีระและ อวัยวะสืบพันธุ์ที่แสดงให้รู้ว่าเป็นผู้หญิง

3. เพศกำกวม เพศกะเทย หรือคนสองเพศ (intersex, hermaphrodite) คือ ผู้ที่มีเพศสรีระ มากกว่าหนึ่งแบบ มีอวัยวะสืบพันธุ์กำกวม ไม่ตรง กับเพศใดเพศหนึ่ง หรือมีอวัยวะสืบพันธุ์ทั้งสอง เพศแบ่งออกเป็น 1) เพศกะเทยแท้ (herm) คือผู้ที่มี อวัยวะสืบพันธุ์ทั้งชายและหญิงที่สามารถทำหน้าที่ ในการผลิตอสุจิและไข่ได้ในคนเดียว, 2) เพศกะเทย เทียมชาย (merm, male pseudo hermaphrodite) คือ ผู้ที่มีอวัยวะสืบพันธุ์เพศชายเด่นกว่าหญิง สามารถ ทำหน้าที่ผลิตอสุจิได้แต่ไม่สามารถผลิตไข่ได้ และ 3) เพศกะเทยเทียมหญิง (ferm, female pseudo hermaphrodite) คือผู้ที่มีอวัยวะสืบพันธุ์ของ เพศหญิงชัดเจนกว่าชาย สามารถผลิตไข่ได้แต่ผลิต อสุจิไม่ได้

ดังนั้น “กะเทย (intersex)” ที่เป็นศัพท์ ทางการแพทย์นั้นไม่ได้หมายถึง คนข้ามเพศ (transgender) หรือ “กะเทย” ที่เป็นศัพท์สังคมที่ คนไทยใช้เรียกผู้ที่รับรู้เพศของตนตรงข้ามกับเพศ สรีระ ซึ่งกะเทย/คนข้ามเพศนั้นเป็นอัตลักษณ์ ทางเพศ (gender identity) ที่ไม่เกี่ยวกับเพศสรีระ แต่อย่างใด (Thai Civil Rights and Investigative Journalism, 2559) อย่างไรก็ตามผู้ที่ เป็นเพศกะเทย อาจระบุว่าตนเป็นคนข้ามเพศก็ได้ (Trans Student Education Resources, 2016) สำหรับผู้ที่รับรู้เพศ

ตรงข้ามกับเพศสรีระนั้นตามพจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ใช้คำว่า “ลักเพศ” ในภาษาอังกฤษมีหลายคำที่อาจมีความหมายคล้ายกับกะเทย/คนข้ามเพศ เช่น Lady boy มักใช้เรียกผู้ชายที่มีการแสดงออกคล้ายผู้หญิง, Transvestite หรือ Cross-Dresser คือบุคคลที่มีความสุขในการแต่งกายด้วยเครื่องแต่งกายของเพศตรงข้าม (บุษกร สุริยสาร, 2557), แดรก (drag) คือผู้ที่แต่งกายเป็นเพศตรงข้ามอันเป็นรูปแบบหนึ่งของการแสดงที่ไม่ต้องสอดคล้องกับรสนิยมหรืออัตลักษณ์ทางเพศแต่อย่างใด (Trans Student Education Resources, 2016) ส่วนคำว่า She-male หมายถึงผู้ชายที่มีอวัยวะเพศชายแต่มีลักษณะอื่นคล้ายเพศหญิง เช่น มีหน้าอกใหญ่จากการผ่าตัดหรือรับประทานฮอร์โมน แต่ไม่นิยมใช้เนื่องจากคำนี้มีความหมายในเชิงลบที่เกี่ยวข้องกับการค้าบริการทางเพศหรือในเชิงอนาจาร (Cambridge Dictionary, 2016; Oxford Dictionaries, 2016) อย่างไรก็ตามคนไทยส่วนใหญ่ยังนิยมเรียกคนกลุ่มนี้ว่า กะเทย/ตุ๊ด/แต้ว แต่ควรระมัดระวังในการใช้หรือควรหลีกเลี่ยงเนื่องจากเป็นคำที่มีความหมายในเชิงดูถูกและแบ่งชนชั้นทางเพศ

เพศภาวะ (gender) หมายถึง ลักษณะนามธรรมที่ใช้แบ่งแยกความเป็นชายและหญิง (masculine and feminine) ในบุคคลตามระบบเพศที่สังคมกำหนดขึ้นแต่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามแต่ช่วงเวลา (American Psychological Association, n.d.; WHO, 2017) บางครั้งเรียกว่า เพศทางจิตสังคม เพราะเป็นสิ่งที่สังคมหล่อหลอมและให้คุณค่าว่าเพศชายที่มีความเป็นชายหรือเพศหญิงที่มีความเป็นหญิงควรจะมีคุณลักษณะ บทบาท หน้าที่แบบใด (กฤตยา อาชวนิจกุล, 2554) อย่างไรก็ตาม

เพศภาวะไม่จำเป็นต้องขึ้นกับเพศสรีระ ความรู้สึกเป็นชาย/หญิงจึงไม่ได้ขึ้นตรงกับอวัยวะเพศที่ปรากฏ (Oxford Dictionaries, 2016) เพศภาวะจึงมีความซับซ้อนมากกว่าเพศสรีระ ดังนั้นผู้ที่มิเพศชายโดยกำเนิดก็ไม่ได้หมายความว่าจะต้องมีเพศภาวะคือเพศชาย หากแต่สามารถมีเพศภาวะที่แตกต่างออกไปได้และในเพศหญิงก็เช่นกัน สิ่งเหล่านี้ทำให้มีความหลากหลายทางเพศเกิดขึ้นและเรียกบุคคลเหล่านี้ว่า คนข้ามเพศ (transgender) หรืออาจกล่าวได้ว่าคนข้ามเพศ คือ นิยามกว้างๆ สำหรับผู้ที่มีเพศภาวะที่ไม่สอดคล้องกับเพศสรีระ และแตกต่างออกไปจากระบบเพศชาย/หญิงนั่นเอง

เพศวิถี (sexuality) คือ ระบบความเชื่อด้านเพศที่เกิดขึ้นจากการหล่อหลอมตามธรรมชาติ ผสมผสานกับความเชื่อและการให้คุณค่าในแต่ละสังคม เพศวิถีเป็นระบบเพศที่กว้างแต่ถูกคัดกรองและตีกรอบให้แคบลงโดยบริบทสังคมผ่านแนวคิดทางด้านเพศต่างๆ เพื่อสร้างคุณค่าและความหมายทางด้านเพศที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ในแต่ละช่วงเวลา เพศวิถีจึงเป็นบรรทัดฐานที่ได้รับการยอมรับและถูกใช้เป็นแนวทางกำกับดูแลเรื่องเพศที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต วิธีคิดและค่านิยมด้านเพศของคนในสังคม เช่น ความปรารถนา ภาพลักษณ์ การแต่งกาย การแสดงออก จินตนาการทางเพศ รวมถึงการเลือกคู่ชีวิต เป็นต้น (กฤตยา อาชวนิจกุล, 2554) การแสดงออกทางเพศรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่เป็นสากล เช่น การกอดจูบกันในที่สาธารณะนั้นอาจเป็นสิ่งที่ยอมรับในสังคมหนึ่งแต่ถูกต่อต้านในอีกสังคมเพราะทั้งสองบริบทมีระบบเพศวิถีที่แตกต่างกัน หรือหากมีเพศสรีระเป็นผู้ชายแล้วควรต้องมีการแสดงออกทางเพศตามบรรทัดฐานของเพศชายในสังคม หากไว้ผมยาวหรือแต่งหน้า

บุคคลนั้นอาจถูกมองว่าผิดปกติ แต่บางสังคมอาจมองว่าเป็นเรื่องปกติหรือมีอคติในระดับที่แตกต่างกัน เป็นต้น

รสนิยมทางเพศ (sexual orientation) คือ ความพึงพอใจด้านเพศที่สอดคล้องกับความต้องการภายในใจของบุคคล ครอบคลุมทั้งแรงดึงดูดด้านอารมณ์ ความรู้สึก ความรักใคร่ผูกพัน และความสัมพันธ์เชิงพิศวาสที่มีต่อบุคคลอื่นที่มีเพศตรงข้าม เพศเดียวกับตนเอง หรือกับทั้งสองเพศ (กฤตยา อาชวนิจกุล, 2554; บุญกร สุริยสาร, 2557; Human Rights Campaign, 2016) รสนิยมทางเพศอาจคล้ายคลึงกับอัตลักษณ์ทางเพศจนทำให้เกิดความสับสน แต่สองสิ่งนี้ไม่ใช่สิ่งเดียวกันและไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกัน เช่น คนข้ามเพศซึ่งเป็นหนึ่งในอัตลักษณ์ทางเพศอาจจะระบุว่าตนเองมีรสนิยมทางเพศแบบรักต่างเพศ รักเพศเดียวกันหรือทั้งสองเพศก็ได้ ดังนั้นไม่จำเป็นว่าผู้หญิงข้ามเพศจะต้องมีรสนิยมทางเพศกับผู้ชายเสมอไป แต่อาจมีรสนิยมรักเพศเดียวกันหรือระบุอัตลักษณ์ทางเพศของตนว่าเป็นเลสเบียนหรือไบเซ็กส์ชวลก็ได้ (Trans Student Education Resources, 2016) รสนิยมทางเพศประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบหลักคือ เอกลักษณ์ แรงดึงดูด และพฤติกรรมทางเพศ ในด้านเอกลักษณ์นั้นทาง APA (2011) กล่าวว่า การจัดกลุ่มเอกลักษณ์ของรสนิยมทางเพศนั้นไม่สามารถกระทำได้ชัดเจน เนื่องจากความเป็นามธรรมของความรู้สึกที่เป็นภาวะต่อเนื่องและไม่มีจุดตัดแน่นอน (APA, 2009; Haldeman, 2012) กลุ่มที่ใช้ในการจำแนกเอกลักษณ์ของรสนิยมทางเพศจึงมีกรอบที่กว้าง ดังนี้

1. กลุ่มรักต่างเพศ (heterosexual) ได้แก่ ผู้ที่มีรสนิยมทางเพศกับผู้มีเพศสรีระตรงข้ามกับ

ตนเท่านั้น เช่น ผู้ชายมีความรักใคร่ชอบพอดูผู้หญิงหรือผู้หญิงที่มีความรักใคร่ชอบพอดูผู้ชาย

2. กลุ่มรักเพศเดียวกัน (homosexual) คือ ผู้ที่มีรสนิยมทางเพศกับผู้มีเพศสรีระเดียวกับตน แบ่งออกเป็น

2.1 ผู้ชายที่รักและพึงพอใจในผู้ชายด้วยกันทั้งทางอารมณ์หรือเพศสัมพันธ์ เรียกว่า กลุ่มชายรักชายหรือเกย์ (gay) ในบางประเทศคำว่า เกย์ใช้เรียกผู้รักเพศเดียวกันทั้งชายและหญิง แต่ในประเทศไทยจะหมายถึงเพศชายเป็นส่วนใหญ่ โดยเกย์ถูกแบ่งออกตามบทบาทการมีเพศสัมพันธ์ เช่น 1) เกย์คิง/รุก/ท็อป คือ ผู้ที่รับบทบาทเป็นฝ่ายกระทำเมื่อมีเพศสัมพันธ์, 2) เกย์ควีน/รับ/บัทท่อม คือ ผู้ที่รับบทบาทเป็นฝ่ายถูกกระทำเมื่อมีเพศสัมพันธ์ และ 3) เกย์คิง/โบท คือ ผู้ที่สามารถรับบทบาทได้ทั้งฝ่ายกระทำและถูกกระทำเมื่อมีเพศสัมพันธ์ จะแตกต่างจากกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย (men who have sex with men; MSM) บ้างเรียกว่า ชายรักชาย ซึ่งคล้ายกับนิยามของกลุ่มรักเพศเดียวกันจนทำให้เกิดความสับสนในความหมายและเป็นประเด็นในการใช้สองคำนี้ เนื่องจากคำว่า “มีเพศสัมพันธ์” กับ “รัก” มีความหมายแตกต่างกัน (สรรัชย์ แสงวิเชียร, 2557) โดยชายรักชายหรือเกย์ (homosexual) เป็นหนึ่งในรสนิยมทางเพศ ส่วนชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย (MSM) นั้นเป็นพฤติกรรมทางเพศของบุคคลที่อาจไม่ได้เป็นผู้ที่รักผู้ชายด้วยกันก็ได้ เช่น กลุ่มนักโทษในเรือนจำ หรือทหาร เป็นต้น

2.2 ผู้หญิงที่รักและพึงพอใจในผู้หญิงด้วยกันทั้งทางอารมณ์หรือทางเพศสัมพันธ์ เรียกว่า กลุ่มหญิงรักหญิง หรือเลสเบียน (lesbian) แต่คำนี้เดิมมีความหมายเชิงลบหมายถึงผู้หญิงที่ผิดปกติ

ทางจิต ในสังคมไทยได้จัดแบ่งกลุ่มย่อยของหญิงรักหญิงออกตามอัตลักษณ์หรือการแสดงออกทางเพศ คือ 1) ทอม คือ ผู้หญิงที่มีลักษณะเหมือนผู้ชายและชอบเพศหญิงที่อาจจะไม่ใช่ดีเสมอไป, 2) ดี คือ ผู้หญิงที่มีลักษณะหรือการแสดงออกที่เป็นหญิงและชอบผู้หญิงด้วยกันซึ่งอาจจะไม่ใช่ทอมเสมอไป, และ 3) เลส คือ ผู้หญิงที่มีลักษณะเหมือนผู้หญิงและชอบผู้หญิงเหมือนกัน (บุษกร สุริยสาร, 2557)

2.3 กลุ่มรักสองเพศ (bisexual) หมายถึงรวมถึงผู้ที่มีรสนิยมทางเพศกับทั้งสองเพศคือกับผู้ที่มิเพศเดียวกันและตรงข้ามกับตน เช่น ผู้หญิงที่มีความพึงพอใจทางเพศกับทั้งผู้ชายและผู้หญิง สังคมไทยมักเรียกว่า ไบหรือไบเซ็กซ์ชวล (bisexual) ในเพศชายมักเรียกว่า เสือไบ แบ่งเป็น 1) ไบรุก คือ ผู้ชายที่รับบทบาทเป็นฝ่ายกระทำไม่ว่าจะมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงหรือว่าผู้ชาย, 2) ไบรับ คือ ผู้ชายที่รับบทบาทเป็นฝ่ายกระทำหากมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิง และเป็นฝ่ายถูกกระทำหากมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชาย, และ 3) ไบโบท คือ ผู้ชายที่รับบทบาทเป็นฝ่ายกระทำหากมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิง แต่หากมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายจะสามารถรับบทบาทได้ทั้งสองฝ่ายแต่ในเพศหญิงกลับไม่พบการจำแนกกลุ่มย่อยของกลุ่มรักร่วมสองเพศในประเทศไทย

หากพิจารณารสนิยมทางเพศที่แบ่งตามระบบเพศแบบชาย/หญิงแล้ว กลุ่มรักเพศเดียวกันและรักร่วมสองเพศอาจถูกจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกันซึ่งคนไทยเรียกว่า กลุ่มเพศที่สาม (third gender) ในต่างประเทศมักเรียกคนกลุ่มนี้โดยใช้อักษรย่อ เช่น LGBT และรวมคุณลักษณะทางเพศอื่นๆ เพื่อเพิ่มความครอบคลุมบุคคลที่ต้องการอ้างอิง เช่น

LGBTQ, LGBTIQ หรือ LGBTIQQ (lesbian, gay, bisexual, transgender, intersex, queer และ questioning) แต่ควรพิจารณาก่อนนำไปใช้เนื่องจากตัวอย่างเหล่านั้นมาจากคุณลักษณะทางเพศที่ต่างกัน เช่น LGB เป็นรสนิยมทางเพศ, T เป็นอัตลักษณ์ทางเพศ, I เป็นเพศสรีระ, และ Q เป็นได้ทั้งรสนิยมและอัตลักษณ์ทางเพศ การนำไปใช้ทางการพยาบาลอย่างสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ไม่ว่าจะเป็นการวิจัยหรือการสร้างแบบคัดกรองก็สมควรมีการอธิบายคำจำกัดความในเบื้องต้นเพื่อทำความเข้าใจและป้องกันความสับสนในการอ้างอิงต่อไป

แรงดึงดูดทางเพศ (sexual attraction) เป็นแรงปรารถนาหรือแรงปลุกเร้าทางเพศที่สื่อถึงความสามารถในการดึงดูดหรือเร้าอารมณ์ต่อบุคคลอื่นเพื่อใช้ในการเลือกคู่นอนหรือคู่สมรส แรงดึงดูดทางเพศนี้ไม่ได้ถูกจำกัดต่อบุคคลที่มีเพศตรงข้ามกับตนเองเท่านั้น แต่เป็นแรงกระตุ้นที่มีต่อบุคคลอื่นๆ ที่อาจเป็นเพศตรงข้ามกับตน (heterosexual) เพศเดียวกันกับตน (homosexual) ทั้งสองเพศ (bisexual) หรือไม่มีแรงดึงดูดไม่ว่ากับเพศใด (asexual) (Scherrer, 2008) นอกจากนี้ยังมีนิยามใหม่ซึ่งใช้อธิบายแรงดึงดูดทางเพศที่เกิดขึ้นไม่ใช่แค่เพียงกับเพศชายหรือหญิงแต่รวมถึงผู้ที่มีอัตลักษณ์ทางเพศแบบอื่นๆ ด้วย เรียกว่า คนรักทุกเพศ หรือ pansexual, polysexual และ omnisexual คำเหล่านี้เป็นกลุ่มคำที่มีความหมายคล้ายกัน (Urban dictionary, 2017) และเป็นนิยามใหม่ที่ใช้สะท้อนเพศวิถีของตนที่เกิดแรงดึงดูดทางเพศกับบุคคลที่มีอัตลักษณ์ที่หลากหลายนอกเหนือไปกว่ากรอบเพศในอดีต (Cornwall, 2012; Elizabeth, 2013) อย่างไรก็ตามแรงดึงดูดทางเพศมักจะสอดคล้องกับ

อัตลักษณ์ทางเพศของบุคคล แต่บางคนอาจมีความแตกต่างระหว่างแรงดึงดูดกับอัตลักษณ์ทางเพศได้ ซึ่งมักพบได้ในผู้ที่เป็นกลุ่มที่ยังไม่แน่ใจในอัตลักษณ์หรือรสนิยมทางเพศของตน (Trans Student Education Resources, 2016)

พฤติกรรมทางเพศ (sexual behavior) เป็นสิ่งทีแสดงถึงการกระทำแบบต่างๆ ทั้งการตอบสนองทางสรีรวิทยาต่อสิ่งเร้า การสำเร็จความใคร่เพศสัมพันธ์และสิ่งที่สื่อความหมายด้านเพศ เช่น การโอบกอด จูบ และสัมผัส โดยพฤติกรรมเป็นขั้นตอนที่มีลำดับและมีจุดหมาย เริ่มตั้งแต่มีการรับรู้ (perception process) ผ่านระบบประสาทสัมผัส (sensation) ทำให้เกิดกระบวนการทางปัญญา ซึ่งเป็นการทำงานที่ซับซ้อนของจิตใจผ่านความคิดและความเข้าใจ (cognitive process) เกิดความคิดถึงรูปแบบการตอบสนองต่อสิ่งเร้า (covert process) แล้วจึงผ่านการพิจารณาเลือกที่จะตอบสนองออกมาเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ (overt process) (สุรพล พะยอมแย้ม, 2545) ดังนั้นพฤติกรรมทางเพศจึงเป็นภาพสะท้อนของกระบวนการคิดและความรู้สึกของบุคคลนั้นๆ ว่ามีความหลงใหลต่อเพศตรงข้ามหรือเพศเดียวกันนั่นเอง (Medical Dictionary, 2016)

เอกลักษณ์ทางเพศหรืออัตลักษณ์ทางเพศ (gender identity) คือ จิตสำนึกหรือความรู้สึกที่มีต่อตนเองว่าตนเองเป็นเพศหญิง (female) เพศชาย (male) ไม่แน่ใจ (questioning) คนข้ามเพศ (transgender) หรืออื่นๆ ซึ่งบุคคลแต่ละคนจะระบุอัตลักษณ์ทางเพศของตนแตกต่างกันออกไป แต่ไม่ว่าจะรับรู้ว่าเป็นเพศใดนั้น อัตลักษณ์ทางเพศในบุคคลนั้นๆ อาจจะไม่สอดคล้องหรือมีความแตกต่างจากเพศสรีระก็ได้ (APA, 2011;

Human Rights Campaign, 2016; Trans Student Education Resources, 2016)

ผู้ที่มีอัตลักษณ์ทางเพศสอดคล้องกับเพศสรีระ เช่น ผู้หญิงที่รับรู้ว่าเป็นเพศหญิงเป็นระบบทวิภาคทางเพศแบบชาย/หญิงที่สังคมให้คุณค่าและยอมรับ (binary) และเรียกบุคคลกลุ่มนี้ว่า Cisgender หรือคนที่รับรู้เพศตรงกับเพศสรีระแบ่งเป็น 1) Cis male ใช้เรียกคนที่รับรู้ว่าเป็นผู้ชายและมีเพศสรีระของชาย และ 2) Cis female ใช้เรียกคนที่รับรู้ว่าเป็นผู้หญิงและมีเพศสรีระของหญิง (Cambridge Dictionary, 2016; Oxford Dictionaries, 2016) ส่วนกลุ่มคนข้ามเพศ (transgender: TG) คือผู้ที่รับรู้และพึงพอใจกับเพศภาวะของตนที่แตกต่างจากเพศสรีระ จัดเป็นอัตลักษณ์ทางเพศที่ไม่สามารถใช้เป็นข้อบ่งชี้ถึงรสนิยมหรือการแสดงออกทางเพศเช่น คนข้ามเพศสามารถที่จะระบุว่าตนเองเป็นกลุ่มรักต่างเพศ เกย์ เลสเบียน ไบ และอื่นๆ ได้ (American Psychological Association, 2016) สามารถจำแนกได้เป็น

1. ผู้หญิงข้ามเพศ (transgender women, transwomen, trans female, Male-to-Female, MTF) คือ บุคคลที่เกิดมาในเพศสรีระโดยกำเนิดของเพศชาย แต่รับรู้ว่าเป็นเพศหญิงในภายหลัง

2. ผู้ชายข้ามเพศ (transgender men, transmen, trans male, Female-to-Male, FTM) คือบุคคลที่เกิดมาในเพศสรีระโดยกำเนิดของเพศหญิงแต่รับรู้ว่าเป็นเพศชายในภายหลัง

3. ผู้แปลงเพศ (transsexual) หมายถึงคนข้ามเพศผู้มีอัตลักษณ์ทางเพศตรงข้ามกับเพศสรีระและมีความต้องการอย่างแรงกล้าในการเปลี่ยนแปลงสภาพร่างกายให้ตรงกับความรู้สึกภายในจิตใจของตน จึงได้เข้ารับการผ่าตัด

เปลี่ยนแปลงเพศ คำนี้จึงใช้เรียกเฉพาะคนที่ได้รับการแปลงเพศแล้วเท่านั้น คนข้ามเพศจึงอาจไม่ใช่ผู้แปลงเพศเสมอไป เช่น สาวประเภทสองที่ผ่าตัดแปลงเพศจากผู้ชายเป็นผู้หญิงเรียกว่าผู้แปลงเพศ แต่ผู้ชายที่มีพฤติกรรมคล้ายผู้หญิงจัดว่าเป็นคนข้ามเพศ เป็นต้น นอกจากนี้ความหมายที่ซ้อนทับกันแล้วคำนี้ยังมีความหมายที่สื่อถึงการแบ่งชนชั้นทางเพศดังนั้นควรระมัดระวังในการนำไปใช้ (Trans Student Education Resources, 2016)

คำที่มีความเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ทางเพศ อีกคำหนึ่งคือ บทบาททางเพศ (gender role) ซึ่งหมายถึง การที่บุคคลรับรู้ถึงเพศภาวะของตนทำให้เกิดความรู้สึก ความคิด และกระทำพฤติกรรมที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางเพศของตนและแสดงออกให้ผู้อื่นได้รับรู้ เช่น ผู้หญิงข้ามเพศจะแสดงพฤติกรรม ความคิด และบทบาททางเพศของตนสอดคล้องกับเพศหญิง แตกต่างจากเพศสรีระแต่กำเนิดที่เป็นเพศชาย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า บทบาทและอัตลักษณ์ทางเพศจึงไม่ใช่สิ่งที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง แต่เป็นภาพคนละด้านของสิ่งเดียวกัน (Money & Tucker, 1975) อัตลักษณ์ทางเพศเป็นประสบการณ์ภายในของบทบาททางเพศและบทบาททางเพศคือการแสดงออกของอัตลักษณ์ทางเพศของบุคคลนั่นเอง

การแสดงออกทางเพศ (gender expression) เป็นการกระทำเพื่อสื่อสารให้ผู้อื่นรับรู้ถึงลักษณะทางเพศที่เป็นภาวะต่อเนื่องระหว่างความเป็นชายกับหญิง เช่น พฤติกรรม การแต่งกาย หรือความสนใจทางเพศ ซึ่งมักล้อตามระบบเพศทวิภาคและสะท้อนอัตลักษณ์ทางเพศของบุคคล แต่ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องสอดคล้องกันเสมอไป (American

Psychological Association, 2011; Thai Civil Rights and Investigative Journalism, 2559; Human Rights Campaign, 2016) เช่น คนข้ามเพศมักมีการแสดงออกทางเพศที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางเพศมากกว่าที่จะสอดคล้องกับเพศสรีระ ผู้ชายข้ามเพศที่เป็นผู้หญิงมาก่อนจึงมีการแสดงออกทางเพศคล้ายผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ส่วนบุคคลที่เพศไม่สอดคล้องกัน/เพศไม่ลงรอยกัน (gender nonconforming) จะมีการแสดงออกที่บ่งชี้ว่าเป็นคนข้ามเพศหรือไม่ก็ได้ (Trans Student Education Resources, 2016) นั่นหมายถึงการแสดงออกทางเพศของบุคคลนั้นไม่สามารถสะท้อนอัตลักษณ์ทางเพศได้นั่นเอง

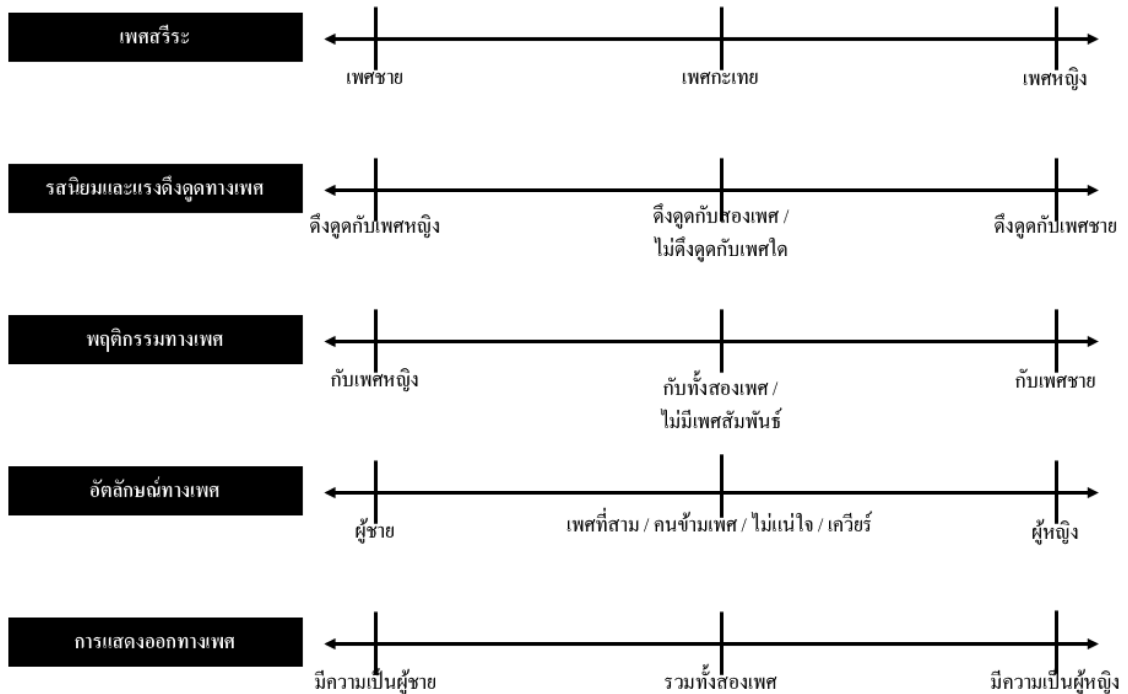
กลุ่มนิยามอื่นๆ (other labels group) ดังที่กล่าวข้างต้นว่าความหลากหลายทางเพศมีความซับซ้อน ไม่มีแบบแผนและรูปแบบที่ตายตัวอีกทั้งการเปิดเผยรสนิยมและอัตลักษณ์ทางเพศยังเป็นประเด็นที่อ่อนไหว จึงได้มีคำนิยามเพื่อใช้เรียกผู้ที่ไม่ได้อยู่ในระบบเพศชาย/หญิงแต่ยังไม่สามารถระบุคุณลักษณะได้อย่างชัดเจน ได้แก่

1. กลุ่มที่ยังสงสัย/กลุ่มที่ยังไม่แน่ใจ (questioning) เป็นนิยามสำหรับผู้ที่มิใช่อัตลักษณ์และรสนิยมทางเพศที่ไม่ชัดเจนหรือไม่แน่นอนในเพศภาวะของตน ส่วนมากมักหมายถึงผู้ที่เพิ่งค้นพบว่าตนเองมีอัตลักษณ์หรือรสนิยมทางเพศที่ไม่ใช่กลุ่มรักต่างเพศจึงยังไม่สามารถระบุคุณลักษณะทางเพศของตนได้

2. กลุ่มควีเวิร์ (queer, genderqueer, intergender) หากแปลความหมายตาม สอ เสถบุตร (2559) หมายถึง ชอบกลหรือประหลาด ใช้นิยามผู้ที่ปฏิเสธการเข้าไปอยู่ในบรรทัดฐานทางเพศหรือ

ต่อต้านระบบการแบ่งเพศทางสังคมที่อยู่ในกรอบเพศชาย/หญิงแบบเดิม เควียร์จึงเป็นระบบเพศใหม่ที่ใช้นิยามผู้ที่มีคุณลักษณะทางเพศที่อยู่นอกเหนือออกไปจากกลุ่มคนรักต่างเพศ แต่มีขอบเขตกว้างจนไม่สามารถระบุได้ชัดเจนว่าเป็นรูปแบบใด จึงอาจทำให้เควียร์และคนข้ามเพศมีอัตลักษณ์ที่ซ้อนทับและคล้ายคลึงกัน แต่ไม่ได้หมายความว่าเควียร์จะเป็นคนข้ามเพศและคนข้ามเพศก็ไม่ได้เป็นเควียร์เสมอไป (APA, 2011; Jain et al., 2013) อีกทั้งผู้ที่อยู่ในระบบเพศทวิภาคบางส่วนกลับระบุว่าตนเป็นเควียร์เพื่อความสุนทรีย์ะ จึงไม่ได้

หมายความว่าเควียร์คือผู้ที่อยู่นอกเหนือไปจากระบบเพศชาย/หญิงเสมอไปเช่นกัน (Trans Student Education Resources, 2016) ในอดีตเควียร์เป็นคำที่เป็นตราบาปเพราะมีความหมายแง่ลบ แต่ปัจจุบันพบว่าบางส่วนให้การยอมรับในการนำคำนี้กลับมาใช้ใหม่เพราะเป็นคำที่สื่อถึงตัวตนได้เป็นอย่างดีและเป็นทางออกหนึ่งสำหรับผู้ที่คัดค้านการอยู่ภายใต้กรอบเพศแบบเดิมๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการยึดยึดอัตลักษณ์ที่คับแคบหรือขัดแย้งกับความรู้สึกลงของตน

แผนภาพที่ 1 แสดงคุณลักษณะทางด้านเพศแบบต่างๆ

2) ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมและข้อเสนอแนะในการประยุกต์ใช้ในเบื้องต้น

การที่ไม่สามารถให้คำจำกัดความเพื่ออธิบายคุณลักษณะของคนกลุ่มน้อยทางเพศได้อย่างชัดเจนและถูกต้องถือว่าเป็นประเด็นพื้นฐานทางวิชาการที่พบได้บ่อยแต่กลับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเนื่องจากทำให้เกิดข้อจำกัดในการสร้างองค์ความรู้เพื่อต่อยอดไปยังการพัฒนาทางด้านอื่นๆ เพื่อลดข้อจำกัดจากประเด็นดังกล่าวบทความนี้ได้นำเสนอ นิยามที่สำคัญ ทันทสมัย และถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายในวรรณกรรมต่างประเทศอย่างไรก็ตามด้วยข้อจำกัดที่เกิดขึ้นทำให้เกิดการยึดติดกับแนวคิดด้านเพศและนิยามเดิมในอดีต หากแต่ความเป็นจริงงานด้านวิชาการในคนกลุ่มน้อยทางเพศในต่างประเทศนั้นได้รับการพัฒนาเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากค่านิยมที่ได้นำเสนอในบทความซึ่งถือว่าเป็นแนวคิดใหม่ที่แตกต่างจากแนวคิดเดิมแต่ยังไม่ได้ถูกประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม การอธิบายคุณลักษณะทางเพศในคนกลุ่มนี้จึงขาดความสอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง จึงทำให้การศึกษาเกี่ยวกับคนกลุ่มน้อยทางเพศในประเทศไทยมีจำนวนน้อยและไม่สามารถอ้างอิงหรือประยุกต์เข้ากับวรรณกรรมจากต่างประเทศได้อย่างเต็มที่ เพราะนิยามที่ใช้เชิงวิชาการมีความหมายแตกต่างและคลุมเครือ ทำให้องค์ความรู้ด้านนี้มี ความล้าหลังและต้องการการพัฒนาอย่างจริงจัง ดังนั้นผู้ที่สนใจควรทำความเข้าใจในค่านิยมให้ถ่องแท้เพื่อสามารถเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับคุณลักษณะที่ต้องการศึกษา พร้อมทั้งควรมีการอธิบายอย่างชัดเจนในเบื้องต้นเพื่อเป็นข้อตกลงในการใช้และมีการใช้คำอย่างคงเส้นคงวา จะเป็นทางออกที่ดีที่สุดในการลดประเด็นปัญหา

ของการใช้ค่านิยมทางวิชาการที่มีความคลุมเครืออย่างถูกต้อง

นอกเหนือไปจากการศึกษาค่านิยมแล้ว การประยุกต์ใช้คำก็เป็นประเด็นที่สำคัญ เนื่องจากนิยามหลายคำเป็นตราบาปและเชื่อมโยงกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมหรือความผิดปกติทางจิต บ้างถูกใช้เชิงเปรียบเทียบ กับกลุ่มรักต่างเพศทำให้เกิดการแบ่งแยกและตอกย้ำว่าคนกลุ่มน้อยทางเพศ เป็นผู้ที่แตกต่างจากบรรทัดฐานของสังคม (Morin, 1977) เพื่อส่งเสริมความเข้าใจและเป็นพื้นฐานในการพัฒนาองค์ความรู้ทางการพยาบาลในคนกลุ่มน้อยทางเพศ และแสดงถึงความเป็นผู้นำในด้านการดูแลสุขภาพที่ไม่มีการเลือกปฏิบัติในทุกกลุ่มประชากร อีกทั้งยังเป็นต้นแบบในการใช้คำอย่างถูกต้องเพื่อลดปัญหาการแบ่งแยกทางด้านเพศในสังคม จึงควรปฏิบัติตามแนวทางในการใช้ค่านิยมดังนี้ (Herek, Kimmel, Amaro, & Melton, 1991; Rothblum, 1991)

1. โดยหลักการพื้นฐานแล้ว ทุกนิยามล้วนเป็นการอ้างถึงคุณลักษณะทางเพศที่เป็นสิทธิส่วนบุคคลจึงไม่ควรเชื่อมโยงถึงถ้าหากไม่มีความจำเป็นหรือเป็นเรื่องราวที่ไม่เกี่ยวข้อง หากต้องระบุควรหลีกเลี่ยงคำเช่น “พวกชอบรักร่วมเพศ/รักเพศเดียวกัน” หรือ “คนที่ได้ทั้งชายและหญิง” และอื่นๆ ที่สื่อถึงการแบ่งกลุ่มหรือมองเป็นภาพตัวตนของบุคคล แต่ควรกล่าวถึงเฉพาะคุณลักษณะทางเพศที่เป็นเพียงมุมหนึ่งของบุคคลเท่านั้น คำที่ควรใช้จึงเป็น “ผู้มีรสนิยมทางเพศแบบชอบผู้ชาย” หรือ “ผู้มีรสนิยมทางเพศแบบชอบทั้งชายและหญิง” เป็นต้น

2. “รักร่วมเพศ” เป็นคำที่มีความหมายไม่ชัดเจน สื่อความหมายทางลบและถูกเชื่อมโยง

กับอาการทางจิตในอดีต ดังนั้นจึงควรใช้คำว่า เกย์ เลสเบียน หรือผู้ที่รักเพศเดียวกัน ซึ่งคำเหล่านี้ กลายเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ในระดับหนึ่งสำหรับกลุ่ม ผู้มีความหลากหลายทางเพศในยุควัฒนธรรม สมัยใหม่ ควรหลีกเลี่ยงการใช้ประโยคเช่น “เพื่อน ของคุณรู้ว่าคุณเป็นพวกรักร่วมเพศหรือไม่” แต่ควร ใช้ว่า “เพื่อนของคุณว่าคุณเป็นเลสเบียน (หรือรัก เพศเดียวกัน) หรือไม่” จะมีความเหมาะสมและเป็น สิ่งที่คนกลุ่มนี้ยอมรับมากกว่า

3. หากกล่าวถึงพฤติกรรมทางเพศหรือ เพศสัมพันธ์ควรหลีกเลี่ยงคำที่เชื่อมโยงกับรสนิยม ทางเพศเพราะพฤติกรรมและรสนิยมทางเพศเป็น ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกันเสมอไป เช่น “คุณชอบ มีเพศสัมพันธ์กับพวกคนรักร่วมสองเพศหรือไม่” ซึ่งมีนัยสื่อถึงการแบ่งแยกทางเพศออกเป็น ขั้ว ตรงข้ามและทำให้เกิดอคติ จึงควรใช้ประโยคว่า “คุณเคยมีเพศสัมพันธ์ทั้งกับผู้ชายและผู้หญิง หรือไม่” เป็นต้น

4. บ่อยครั้งที่คนรักร่วมสองเพศ (bisexual) ไม่ได้รับการเอ่ยถึงจนทำให้เกิดความไม่คุ้นชินและ มองข้ามไป การสร้างความคุ้นเคยจะช่วยให้อัฒม เห็นความสำคัญและยอมรับมากขึ้น หากต้องอ้างถึง ควรระบุคุณลักษณะของความหลากหลายทางเพศ ให้ชัดเจน ไม่ควรพูดรวมแค่เพียงว่า “เกย์และ เลสเบียน” หรือ “กลุ่มเพศที่สาม” ถ้าหากใน เหตุการณ์นั้นมีบุคคลเหล่านี้อยู่ด้วย จึงควรใช้คำว่า “เกย์, เลสเบียนและไป” ตามแต่สถานการณ์

5. เนื่องจากคำว่า “เพศ” ในบริบทสังคมไทย เป็นคำที่มักเชื่อมโยงถึง “เพศสรีระ” เป็นส่วนใหญ่ แต่เมื่อต้องการอ้างถึงทั้งเพศสรีระและเพศภาวะ ก็จะเกิดความสับสนเพราะไม่คุ้นชินกับนิยามนั้นๆ นอกจากนี้คำว่า “เพศ” อาจสื่อความหมายไม่ใช่

แค่เพียงเพศสรีระเท่านั้นแต่หมายถึงพฤติกรรม ทางเพศด้วย การทำความเข้าใจในการใช้เชิง วิชาการเพื่อให้สามารถสื่อความหมายได้ตรงกัน ผู้ใช้จึงควรตระหนักในการเลือกคำและนำไปใช้ อย่างถูกต้อง เช่น ใช้คำว่า “เพศสรีระ” แยกกับ “เพศภาวะ” และไม่ควรร่วมกับคำว่า “เพศ” ที่อาจ ทำให้เกิดความสับสน พร้อมทั้งอธิบายคำนิยาม ในเบื้องต้นตามที่บทความนี้ได้นำเสนอเพื่อทำ ให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน

เห็นได้ว่านิยามที่เกี่ยวกับความหลากหลาย ทางเพศมีความละเอียดอ่อนและยังต้องให้ความสำคัญ แม้จะเป็นเพียงการใช้ภาษาแต่กลับทำ ให้เกิดความแบ่งแยกและเกิดตราบาปได้ นอกจากนี้ ความตระหนักในการใช้คำนิยามอย่างถูกต้องแล้ว พยายามควรมีพื้นฐานในการพัฒนาองค์ความรู้ ในคนกลุ่มน้อยทางเพศด้วยการอ้างอิงถึงบุคคล กลุ่มนี้ในภาพรวมอย่างเหมาะสม ซึ่งมีแนวทาง ดังนี้ (Rutherford, McIntyre, Daley, & Ross, 2012)

1. เพื่อลดความแตกต่างและเพิ่มความ สำคัญของคนกลุ่มน้อยทางเพศ การนำเสนอใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับคนกลุ่มนี้นั้นควรมีการอธิบายใน มุมมองที่หลากหลายและมีความเป็นธรรมโดย เช่น

1.1 พุดถึงสถานการณ์ในสังคมที่บุคคล กลุ่มนี้มีส่วนช่วยในการพัฒนา เช่น กีฬาหรือ การศึกษา เป็นต้น

1.2 ไม่ควรเอ่ยถึงผู้มีความหลากหลาย ทางเพศเฉพาะเรื่องราวที่เชื่อมโยงกับพฤติกรรม ทางเพศเท่านั้น เพราะมีหลายเหตุการณ์ที่บุคคล เหล่านี้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ต่อสังคม

1.3 เนื่องจากการสมรสในกลุ่มผู้มีความ หลากหลายทางเพศยังเป็นประเด็นในประเทศไทย

อีกทั้งการแต่งงานไม่ได้เป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่รูปแบบของความสัมพันธ์ได้อย่างลึกซึ้งและแน่นอน ดังนั้นหากไม่จำเป็นควรจำกัดการพาดพิงถึงสถานภาพการสมรสทั้งในประชากรชาย/หญิงและผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ เนื่องจากเมื่ออ้างถึงแล้วอาจทำให้เกิดประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรสนิยม หรืออัตลักษณ์ที่ไม่ถูกต้องตามมาก็เป็นไปได้

1.4 หากต้องการนำเสนอหรือสอบถามความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางเพศ ควรอ้างถึงประสบการณ์ที่มีทั้งกับเพศชายและเพศหญิง ไม่ควรจำกัดเพียงประสบการณ์กับเพศตรงข้ามเพียงเท่านั้น อย่างน้อยเพื่อแสดงให้เห็นว่าการนำเสนอหรือถามถึงประสบการณ์ดังกล่าวเป็นสิ่งที่มีบริการทางสุขภาพมองว่าไม่ใช่สิ่งผิดปกติ และการเป็นผู้ที่เคยมีประสบการณ์ทางเพศกับเพศเดียวกันหรือทั้งสองเพศไม่ใช่สิ่งที่น่าอายหรือต้องซ่อนเร้นปิดบังซึ่งตอกย้ำค่านิยมที่ทำให้การยอมรับเฉพาะระบบเพศที่อยู่ในกรอบของเพศทวิภาคเท่านั้น

1.5 การใช้ภาษามที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์รสนิยม พฤติกรรมทางเพศ หรือคำจำกัดความต่างๆ ทั้งในกลุ่มรักต่างเพศ เกย์ เลสเบียน และไบควรเป็นไปในทิศทางและใช้กลุ่มคำเดียวกัน

2. การใช้ภาษามต่างๆ ที่เกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศควรมีการอธิบายคำจำกัดความในเบื้องต้นและไม่ใช้ศัพท์ที่อาจเชื่อมโยงกับความผิดปกติทางจิต เช่น การเบี่ยงเบนทางเพศเพศวิปริต ความสับสนทางเพศ เป็นต้น และระมัดระวังวิธีการเขียนซึ่งอาจสื่อให้ผู้อ่านตีความเชื่อมโยงไปกับความผิดปกตินั้นๆ เช่น พยาบาลสามารถให้คำปรึกษาปัญหาสุขภาพจิตมากมายนี่ไม่ว่าจะเป็นโรคซึมเศร้า การฆ่าตัวตายและการรักเพศเดียวกัน

เป็นต้น

3. ภาษาหรือนิยามที่ใช้ระหว่างเพศชาย/หญิงกับผู้มีความหลากหลายทางเพศควรมีเท่าเทียมและคู่ขนานกันเสมอ ซึ่งคนส่วนใหญ่มักมองข้าม เช่น การใช้คำว่า “เกย์” กับ “ประชาชนทั่วไป/ผู้ชายปกติ” เป็นคำคู่ขนานที่ถูกใช้ร่วมกันบ่อยแต่เป็นคำที่ไม่เท่าเทียมกัน ดังตัวอย่าง “คนในกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่มีแต่เกย์ทั้งนั้น ไม่ค่อยมีผู้ชายปกติเลย” แสดงให้เห็นถึงการแบ่งแยกชนชั้นและสื่อความหมายว่าเกย์เป็นคนที่อยู่ตรงข้ามกับคนทั่วไป คำที่ควรนำมาใช้เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมได้แก่ “ผู้ชายที่ชอบผู้หญิง ผู้หญิงที่ชอบผู้ชาย ผู้ชายที่ชอบผู้ชายหรืออาจใช้เกย์/เลสเบียน/ไบ ก็ได้ตามแต่สถานการณ์ เช่น “พฤติกรรมการฆ่าตัวตายสามารถเกิดขึ้นได้ในผู้ที่มีความเครียดในระดับรุนแรงไม่ว่าคุณจะเป็นผู้ชายที่ชอบผู้หญิง ผู้หญิงที่ชอบผู้ชาย เกย์ เลสเบียนหรือไบ” ก็ตามแต่

การพัฒนาองค์ความรู้ด้านความหลากหลายทางเพศยังเป็นสิ่งที่พยาบาลควรให้ความสำคัญ เนื่องจากการเป็นผู้นำทางด้านการส่งเสริมสุขภาพนั้นควรครอบคลุมทุกมิติในทุกกลุ่มประชากร การมีความเข้าใจในพื้นฐานของนิยามอันเป็นข้อตกลงเบื้องต้นในการพัฒนางานด้านวิชาการจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งหากพยาบาลมีความเข้าใจในพื้นฐานเหล่านี้แล้ว ก็จะสามารถประยุกต์ใช้ในงานวิจัยทางการพยาบาลในอนาคตและมีประโยชน์ในการต่อยอดองค์ความรู้ดังกล่าวเพื่อใช้จัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติทางคลินิกทางการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวชได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- กฤตยาอาชนิจกุล. (2554). *เพศวิถีที่กำลังเปลี่ยนไปในสังคมไทย ใน จุดเปลี่ยนประชากร จุดเปลี่ยนสังคมไทย*. สุรีย์พร พันพิ่ง และ มาลี สันถาวรรัตน์ (บรรณาธิการ) (43-66). นครปฐม: สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม.
- บุษกร สุริยสาร. (2557). *อัตลักษณ์และวิถีทางเพศในประเทศไทย/ องค์การแรงงานระหว่างประเทศ ประจำประเทศไทย กัมพูชา และ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว; โครงการส่งเสริมสิทธิ ความหลากหลาย และความเท่าเทียมในโลกของการทำงาน (PRIDE)*. กรุงเทพฯ: องค์การแรงงานระหว่างประเทศ.
- สรโรจ แสงวิเชียร. (2557). ศัพท์แพทย์ใหม่ พ.ศ. 2557. *วารสารเวชบัณฑิตศิริราช*. 7(2), 64-67.
- สอ เสถบุตร. (2559). *พจนานุกรม อ สอ เสถบุตร*. สืบค้นเมื่อ 27 มกราคม 2560. จาก <http://dictionary.sanook.com/search/dict-en-th-sedthabut>
- สุรพล พะยอมเข้ม. (2545). *ปฏิบัติการจิตวิทยาในงานชุมชน*. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์สหายพัฒนาการพิมพ์.
- American Psychological Association. (n.d.). *Definitions related to sexual orientation and gender diversity in APA documents*. Retrieved January 9, 2017, from <https://www.apa.org/pi/lgbt/resources/sexuality-definitions.pdf>
- American Psychological Association (APA). (2009). *APA proposes deletion of sexual orientation diagnoses in ICD-10*. Retrieved January 9, 2017, from <http://www.apa.org/pi/lgbt/resources/icd-10.aspx>
- American Psychological Association. (2011). *Definition of terms: sex, gender, gender identity, sexual orientation*. Washington, DC: American Psychological Association.
- American Psychological Association. (2016). *Lesbian, gay, bisexual, transgender*. Retrieved January 10, 2017, from <http://www.apa.org/topics/lgbt/index.aspx>
- Ash, M. (2013). Assessing the mental health and wellbeing of the lesbian, gay, bisexual and transgender population. *Community Practitioner*, 86(3), 24.
- Blosnich, J. R., Nasuti, L. J., Mays, V. M., & Cochran, S. D. (2016). Suicidality and sexual orientation: characteristics of symptom severity, disclosure, and timing across the life course. *American Journal of Orthopsychiatry*, 86(1), 69.
- Cornwall, S. (2012). *Sexuality, religion and the sacred: bisexual, pansexual and polysexual perspectives*. London/New York: Routledge.
- Elizabeth, A. (2013). Challenging the binary: sexual identity that is not duality. *Journal of Bisexuality*, 13(3), 329-337.
- Graham, R., Berkowitz, B., Blum, R., Bockting, W., Bradford, J., de Vries, B., ... & Makadon, H. (2011). *The Health of Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender People: Building a Foundation for Better Understanding*.

- Washington, DC: Institute of Medicine.
- Haldeman, D. (2012). Guidelines for psychological practice with lesbian, gay, and bisexual clients. *Am Psychologist*, 67(1), 10-42.
- Herek, G. M., Kimmel, D. C., Amaro, H., & Melton, G. B. (1991). Avoiding heterosexist bias in psychological research. *American Psychologist*, 46(9), 957.
- Human Rights Campaign. (2016). *Sexual orientation and gender identity definitions*. Retrieved January 23, 2017, from <http://www.hrc.org/resources/sexual-orientation-and-gender-identity-terminology-and-definitions>
- Jain, V., Workman, M., Mostafa, S., Wolfe, A., Davia, S., Terens, N., ... & Parrish, B. (2013). *Developing standardized language for use in LGBT health research*. Retrieved February 20, 2017, from http://hsrc.himmelfarb.gwu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1007&context=researchdays_2013
- Mayes, R., & Horwitz, A. V. (2005). DSM-III and the revolution in the classification of mental illness. *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, 41(3), 249-267.
- Meyer, I. H. (2003). Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay, and bisexual populations: conceptual issues and research evidence. *Psychological Bulletin*, 129(5), 674.
- Medical Dictionary. (2016). Retrieved February 18, 2017, from <http://medical-dictionary.thefreedictionary.com>
- Morin, S. F. (1977). Heterosexual bias in psychological research on lesbianism and male homosexuality. *American Psychologist*, 32(8), 629.
- NIH LGBT Research Coordinating Committee. (2013). *Consideration of the Institute of Medicine (IOM) report on the health of lesbian, gay, bisexual, and transgender (LGBT) individuals*. Washington DC: National Institutes of Health.
- Oxford Dictionaries. (2016). *Oxford Dictionary of English*. (3 ed.). Retrieved January 19, 2017, from <http://www.oxforddictionaries.com/us>
- Rothblum, E. (1991). Avoiding heterosexual bias in language. *American Psychologist*, 46(9), 973-974.
- Rutherford, K., McIntyre, J., Daley, A., & Ross, L. E. (2012). Development of expertise in mental health service provision for lesbian, gay, bisexual and transgender communities. *Medical Education*, 46(9).
- Scherrer, K. S. (2008). Coming to an asexual identity: negotiating identity, negotiating desire. *Sexualities*, 11(5), 621-641.
- Spitzer, R. L. (1981). The diagnostic status of homosexuality in DSM-III: a reformulation of the issues. *American Journal of Psychiatry*, 138(2), 210-215.
- Thai Civil Rights and Investigative journalism. (2559). *คำศัพท์เกี่ยวกับวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศที่หลากหลาย*. สืบค้นเมื่อ 19 มกราคม 2560, จาก <http://www.tcijthai>.

- com/tcijthainews/view.php?ids=5711
- Trans Student Education Resources. (2016). *LGBTQ definitions*. Retrieved February 20, 2017, from <http://www.transstudent.org/definitions>
- Urban dictionary. (2017). Retrieved February 19, 2017, from <http://www.urbandictionary.com>
- WHO. (2017). *Gender, equity and human rights*. Retrieved February 20, 2017, from <http://www.who.int/gender-equity-rights/understanding/gender-definition/en/>
- WHO. (2016). *Suicide*. Retrieved February 19, 2017, from <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs398/en>